

Рохбари илмӣ – Раҳмон Дилшод Сафарбек – роҳбари Дастгоҳи Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор.

Мушовири илмӣ – Якубова Сабоҳат Нарзуллоевна – доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессори кафедраи ҳуқуқи конституционӣ ва маъмурии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Шаҳодатнома дар бораи супоридани имтиҳонҳои номзадӣ санаи 14 октябри соли 2025, таҳти №78 аз ҷониби Донишгоҳи миллии Тоҷикистон дода шудааст.

Диссертатсияи номзодии Ҷумъахони Саидшои Латифзода дар мавзӯи «Ҳуқуқ ба манзил: масъалаҳои назарӣ ва амалӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзодии илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисосҳои 5.5.1. Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат ва 5.5.2. Ҳуқуқи конституционӣ; ҳуқуқи муҳофизати судии конституционӣ; танзими ҳуқуқи ҳокимияти маҳаллӣ 23 феввали соли 2026, №7 муҳокима гардидааст. Ба диссертатсия аз ҷониби муқарризон баҳои мусбат дода шуда, пас аз ислоҳи камбудӣ ба зинаи навбатии ҳимоя тавсия карда шудааст.

Оид ба натиҷаи баррасии диссертатсияи Ҷумъахони Саидшои Латифзода дар мавзӯи «Ҳуқуқ ба манзил: масъалаҳои назарӣ ва амалӣ» чунин хулоса қабул карда шуд:

1. Мутобиқати ихтисос ва номи мавзӯ ба шиносномаи ихтисос ва муҳтавои диссертатсия. Диссертатсияи Ҷумъахони Саидшои Латифзода дар мавзӯи «Ҳуқуқ ба манзил: масъалаҳои назарӣ ва амалӣ», ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзодии илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯйи ихтисосҳои 5.5.1. Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат ва 5.5.2. Ҳуқуқи конституционӣ; ҳуқуқи муҳофизати судии конституционӣ; танзими ҳуқуқи ҳокимияти маҳаллӣ дар кафедраи ҳуқуқшиносии факултети таърих, ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалӣ Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи А. Рӯдакӣ омода шуда, ихтисос ва номи мавзӯ ба шиносномаи ихтисос ва муҳтавои диссертатсия мутобиқат менамояд.

2. Алоқамандии мавзӯи диссертатсия ба самтҳои афзалиятноки рушди илм, техника ва технология дар ҷумҳурӣ. Диссертатсияи мазкур дар доираи барномаи дурнамои корҳои илмӣ таҳқиқоти кафедраи ҳуқуқшиносии факултети таърих, ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалӣ Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи А. Рӯдакӣ барои солҳои 2023-2028 – «Мушкилоти мубрами омӯзиши масъалаҳои давлат ва ҳуқуқ дар шароити муосири Ҷумҳурии Тоҷикистон» алоқаманд мебошад.

3. Мутобиқати теъдод ва мазмуни интишороти натиҷаҳои илмӣ ба муҳтавои диссертатсия ва автореферати он. Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 9 мақолаи илмӣ нашр карда шудаанд, ки аз онҳо 6 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 3 мақола дар маҷаллаҳои дигар нашр гардидааст. Мақолаҳои нашргардида, фарогирандаи мазмун ва

моҳияти диссертатсия мебошанд. Дар интишорот натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқот ва тавсияҳои муаллиф инъикос ёфтаанд. Теъдоди маводи ҷопшуда ба банди 35 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 (бо тағйиру иловаҳо аз 26 июни соли 2023, №295) тасдиқ гардидааст, мутобиқ мебошад.

4. Мавҷудияти санадҳои тасдиқкунандаи татбиқи натиҷаҳои илмӣ дар истехсолот ё имконияти татбиқ намудани онҳо. Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот дар он ифода меёбад, ки хулосаҳо ва пешниҳодҳои дар натиҷаи таҳқиқоти диссертатсионӣ бадастомада, мумкин аст барои ҳалли масъалаҳои назариявӣ ва амалӣ дар самти ҳуқуқ ба манзил истифода карда шаванд.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот дар он зоҳир мегардад, ки хулоса ва тақлифу пешниҳодҳои дар он манзургардида метавонанд барои ҳалли як қатор масъалаҳои назарияи давлат ва ҳуқуқ, ки ба ҳуқуқ ва озодиҳои инсон бахшида шудаанд, мусоидат намоянд. Истифодаи маводи диссертатсия дар таҳлилу хулосабарории мавзӯҳои назариявӣ, таърихӣ-ҳуқуқӣ ва соҳавӣ-ҳуқуқӣ маълумотҳо ва маводҳои нави илмиро пешниҳод менамояд. Хулоса ва пешниҳодҳои дар натиҷаи таҳқиқоти диссертатсионӣ оид ба ҳуқуқ ба манзил, роҳҳо ва механизмҳои ҳифз намудани он бадастомада мумкин аст дар ҳалли як қатор мушкилоти дар илмҳои назарияи давлат ва ҳуқуқ, ҳуқуқи инсон, механизмҳои ҳимояи ҳуқуқи инсон, ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳуқуқи манзил ва умуман илми ҳуқуқшиносӣ мавҷудбуда, истифода гарданд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар раванди тадриси фанни ҳуқуқи инсон, ҳуқуқи манзил, ҳуқуқи конституционӣ, ҳуқуқи ҷиноятӣ, курси махсуси механизмҳои ҳимояи ҳуқуқи инсон ба таври васеъ истифода шуда мегардонанд.

5. Саҳми довтолаб дар иҷрои таҳқиқоти диссертатсионӣ. Рисолаи номзадии Ҷумъаҳои Саидшои Латифзода дар мавзӯи «Ҳуқуқ ба манзил: масъалаҳои назарӣ ва амалӣ» рӯйи ихтисосҳои 5.5.1. Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълимот дар бораи ҳуқуқ ва давлат ва 5.5.2. Ҳуқуқи конституционӣ; ҳуқуқи мурофиаи судии конституционӣ; танзими ҳуқуқии ҳокимияти маҳаллӣ мубрам ба ҳисоб рафта, барои илми назарияи давлат ва ҳуқуқ ва ҳуқуқи конституционӣ аҳамияти муҳими назариявӣ ва амалӣ дорад.

Навгонии илмии таҳқиқи мазкур, пеш аз ҳама, дар хулоса ва пешниҳодҳои зоҳир мегардад, ки муаллиф барои ҳимояи пешниҳод намудааст. Таҳқиқоти мазкур нахустин наҷӯҳиши мукаммали илмӣ оид ба масъалаҳои назарӣ ва амалии ҳуқуқ ба манзил дар Тоҷикистон ба ҳисоб меравад. Дар натиҷаи таҳлилу омӯзиши ҳамаҷониба ва амиқи масъалаҳои интиҳобшуда, муаллиф хулосаҳои нав ва пешниҳодҳои мушаххасро манзур намудааст, ки барои рушди минбаъдаи илмҳои «Таърихи давлат ва ҳуқуқи Тоҷикистон», «Назарияи давлат ва ҳуқуқ», «Ҳуқуқи инсон», «Ҳуқуқи конституционӣ» ва тақмили қонунгузории амалкунанда аҳамияти назаррас доранд. Масалан:

1. Таҳлили омӯзиши собит менамояд, ки бо дарназардошти аҳамият ва ҷойгоҳи ҳуқуқ ба манзил дар низоми давлатдорӣ тоҷикон дар марҳилаҳои муайяни таърихӣ муаллиф ташаккул ва инкишофи онро ба чор марҳилаи асосӣ ҷудо намудааст: 1) марҳилаи якум пайдоиш ва таҳаввули унсурҳои хоси ҳуқуқ ба манзил дар давраи зардуштӣ; 2) зинаи инкишофи ҳуқуқ ба манзил ва василаҳои эътирофномаи он дар давраи амали ҳуқуқи мусулмонӣ; 3) марҳилаи шуравии ташаккул ва инкишофи ҳуқуқ ба манзил дар сарзамини тоҷикон; 4) дарони соҳибистиклолии вусъатгирии муносибатҳо ва кафолатҳои давлатӣ дар самти амалишавии ҳуқуқи шаҳрвандон ба манзил.

2. Муаллиф вобаста ба рушди муносибатҳо оид ба вазъи танзими ҳуқуқӣ ва кафолати амалишавии ҳуқуқи шаҳрвандон ба манзил марҳилаҳои ташаккул ва рушди онро дар замони соҳибистиклолӣ ба се давра ҷудо намудааст: 1) давраи аввал аз гузариш ба раванди иқтисоди бозоргонӣ, яъне қабули қонунҳои соли 1990 ва пошхӯрии ИҶШС то соли 1997 (то қабули санади кодификатсионӣ – Кодекси манзили Ҷумҳурии Тоҷикистон аз соли 1997); 2) давраи дуюм аз соли 1997 то соли 2022 (давраи амали нахустин Кодекси манзили Ҷумҳурии Тоҷикистон ва қонунҳои танзимкунандаи муносибатҳои марбут ба манзил); 3) давраи сеюм аз соли 2022 то инҷониб (пас аз дар таҳрири нав таҳия ва қабул гардидани Кодекси манзили Ҷумҳурии Тоҷикистон).

3. Мафҳуми механизмҳои ҳимояи ҳуқуқ ба манзил дар шакли зерин асоснок карда шудааст: механизмҳои ҳимояи ҳуқуқ ба манзил гуфта, роҳу воситаҳои ҳуқуқии ҳимояи онро меноманд, ки дар асоси шаклҳои муайян (судӣ, ғайрисудӣ ва ҷамъиятӣ) аз ҷониби субъектони дахлдор (мақомоти ҳокимияти давлатӣ, ҷомеаи шаҳрвандӣ ва ҳуди шахс) ба роҳ монда шуда, ҷиҳати таъмини воқеии ҳуқуқи шахс ба манзил мусоидат менамоянд. Зери мафҳуми механизмҳои миллии ҳимояи ҳуқуқ ба манзил он роҳу воситаҳои фаҳмида мешаванд, ки қонунгузориҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон баҳри ҳимоя намудани ин ҳуқуқи шахс муайян намудааст. Азбаски механизми миллии ҳимояи ҳуқуқ ба манзилро Конститутсия ва қонунгузориҳои кишвар муайян намудааст, онҳоро механизмҳои ҳуқуқии ҳимояи ҳуқуқ ба манзил номидан мумкин аст.

4. Иббот карда шудааст, ки бо дарназардошти самти амалигардонии ҳимояи ҳуқуқ ба манзил аз ҷониби мақомоти давлатӣ ва субъектҳои дахлдор механизмҳои ҳимояи онро ба чор гурӯҳи калон ҷудо намудааст: а) худмуҳофизатӣ; б) механизмҳои судии ҳимояи ҳуқуқ ба манзил (низоми судӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки дар қисми дуюми м. 84 Конститутсия дарҷ ёфтаанд); в) механизмҳои ғайрисудии ҳимояи ҳуқуқ ба манзил (Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, мақомоти прокуратура, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатӣ, Ваколатдор оид ба ҳуқуқи инсон ва ғайра.); г) механизмҳои ҷамъиятии ҳимояи ҳуқуқ ба манзил (ташкilotҳои ҷамъиятӣ, воситаҳои ахбори омма, иттифоқҳои касаба ва ғ.).

Барои мукаммал гардонидани конунгузорӣ муаллиф чунин таклифро ҷиҳати мукаммал намудани Кодекси манзили Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намудааст:

«Моддаи 7¹. Тарзҳои ҳимояи ҳуқуқ ба манзил

Ҳуқуқ ба манзил бо тарзҳои зерин ҳимоя карда мешавад:

- 1) эътирофи ҳуқуқ ба манзил;
- 2) барқарор кардани ҳолате, ки то вайрон гардидани ҳуқуқ ба манзил ҷой дошт ва пешгирӣ намудани амалҳои, ки ин ҳуқуқро вайрон мекунад ё барои вайрон кардани он таҳдид менамоянд;
- 3) аз ҷониби суд пурра ё қисман беэътибор эътироф намудани санади мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ ва ташкилотҳои дигар, ки ҳуқуқ ба манзилро вайрон мекунад, инчунин хилофи муқаррароти Кодекси мазкур ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии дигар қабул гардидаанд;
- 4) аз ҷониби суд татбиқ накардани санади мақомоти ҳокимияти давлатӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ ва ташкилотҳои дигар, ки ҳуқуқ ба манзилро вайрон мекунад, инчунин хилофи муқаррароти Кодекси мазкур ва санадҳои меъёрии ҳуқуқии дигар қабул гардидаанд;
- 5) қатъ кардан ё тағйир додани муносибатҳо оид ба манзил;
- 6) худҳимоякунии ҳуқуқ ба манзил;
- 7) ҷуброни зиён;
- 8) дигар тарзҳои пешбиниамудаи конунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон.».

Мавзӯи диссертатсия ба бандҳои зерини шиносномаи ихтисосҳои илмии Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисосҳои 5.5.1. Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълим дар бораи ҳуқуқ ва давлат ва 5.5.2. Ҳуқуқи конститутсионӣ, ҳуқуқи мурофиаи судии конститутсионӣ; танзими ҳуқуқии ҳокимияти маҳаллӣ мутобиқат мекунад.

Диссертатсия аз муқаддима, 3 боб, 6 зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёт иборат мебошад.

Вобаста ба масъалаҳои алоҳидаи мавзӯи таҳқиқот аз ҷониби муаллиф 9 мақолаҳои илмӣ таҳия ва интишор карда шудааст, ки аз онҳо 6 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 3 мақола дар маҷаллаҳои дигар нашр гардидааст, ки ҳаҷми умумии онҳо 3,06 ҷузъи ҷопиро ташкил медиҳад.

Мундариҷаи асосии таҳқиқ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия дар таълифоти зерини муаллиф инъикос ёфтааст.

I. Мақолаҳои, ки дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва тавсиякардаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таърифи расидаанд:

[1-М]. Ҷумъахони, С.Л. Ҳуқуқи инсон ба манзил: асосҳои танзими ҳуқуқии байналмилалӣ ва миллӣ [Матн] / С.Л. Ҷумъахони // Идоракунии

давлатӣ. Бахши илмҳои ҳуқуқшиносӣ. – 2023. – №4/2 (64). – С. 324-332. ISSN-2664-0651

[2-М]. Ҷумъахони, С.Л. Роҳҳо ва тарзҳои ҳимояи ҳуқуқ ба манзил [Матн] / С.Л. Ҷумъахони // Қонунгузорӣ. – 2024. – №3 (55). – С. 18-29. ISSN 2410-2903

[3-М]. Ҷумъахони, С.Л. Ҷойгоҳи ҳуқуқ ба манзил дар низоми ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шахрванд [Матн] / М.К. Мазарифов., С.Л. Ҷумъахони // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2024. – №6 (1). – С. 233-239. ISSN-2413-5151

[4-М]. Ҷумъахони, С.Л. Ташаккул ва рушди ҳуқуқ ба манзил дар марҳилаҳои гуногуни таърихӣ [Матн] / С.Л. Ҷумъахони // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. – 2025 – №8. – С. 305-314. ISSN-2413-5151

[5-М]. Раҳмон, Д.С., Ҷумахони, С.Л. Таҳлили муқоисавӣ-ҳуқуқии ҳуқуқ ба манзил дар давлатҳои алоҳида [Матн] / Д.С. Раҳмон, С.Л. Ҷумахони // Қонунгузорӣ. – №4(60). – 2025. – С. 192-199. ISSN 2410-2903

[6-М]. Якубзода, С.Н., Ҷумахони, С.Л. Танзими ҳуқуқии тарзҳои ҳимояи ҳуқуқ ба манзил дар Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / С.Н. Якубзода, С.Л. Ҷумахони // Қонунгузорӣ. – №4(60). – 2025. – С. 200-207 ISSN 2410-2903

II. Мақолаҳои ки дар маҷмуаҳо ва дигар нашрияҳои илмӣ-амалӣ ба таърифи расидаанд:

[7-М]. Ҷумъахони, С.Л. Мафҳум ва хусусиятҳои манзил: таҳлили назариявӣ-ҳуқуқӣ [Матн] / С.Л. Ҷумъахони // Маводи конференсияи байналмилалӣ илмӣ-амалӣ таҳти унвони «Ҳифзи ҳуқуқи инсон ва масъалаи муқовимат ба коррупсия дар ҷаҳони муосир: консепсияҳо, воқеият ва дурнамо» (1-2 декабри соли 2023, ш. Душанбе). – С. 441-454.

[8-М]. Ҷумъахони, С.Л. Кафолатҳои байналмилалӣ ва миллии ҳуқуқ ба манзил [Матн] / Д.С. Раҳмон, С.Л. Ҷумъахони // Маводи Конференсияи байналмилалӣ илмӣ-назариявӣ таҳти унвони «Масъалаҳои мубрами маърифати ҳуқуқӣ дар шароити ҷаҳонишавӣ: дастовард ва дурнамо» бахшида ба «Соли маърифати ҳуқуқӣ» ва 30-солагии қабули Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон (4 ноябри соли 2024, ш. Кӯлоб). – С. 106-114.

[9-М]. Ҷумъахони, С.Л. Падидаи ҳуқуқ ба манзил ва инъикоси он дар таърихнигорӣ таърихи ҳуқуқи халқи тоҷик [Матн] / С.Л. Ҷумъахони // Маводи конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи «Фарҳанги сулҳофарии Пешвои миллат – заминаи эҳёи Ваҳдати миллий ва бақои Истиқлоли давлатӣ» бахшида ба 28-солагии Ваҳдати миллий ва 80-солагии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ (ш. Кӯлоб 21 июни соли 2025). – С. 183-186.

Чаласа қарор кард:

1. Диссертатсияи Чумъахони Саидшои Латифзода дар мавзуи «Ҳуқуқ ба манзил: масъалаҳои назарӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисосҳои 5.5.1. Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълим дар бораи ҳуқуқ ва давлат ва 5.5.2. Ҳуқуқи конститутсионӣ, ҳуқуқи мурофиаи судии конститутсионӣ; танзими ҳуқуқии ҳокимияти маҳаллӣ кори тақиқи анҷомёфта ҳисобида шавад.

2. Диссертатсияи Чумъахони Саидшои Латифзода дар мавзуи «Ҳуқуқ ба манзил: масъалаҳои назарӣ ва амалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисосҳои 5.5.1. Назария ва таърихи ҳуқуқ ва давлат; таърихи таълим дар бораи ҳуқуқ ва давлат ва 5.5.2. Ҳуқуқи конститутсионӣ, ҳуқуқи мурофиаи судии конститутсионӣ; танзими ҳуқуқии ҳокимияти маҳаллӣ барои ҳимоя дар шурои диссертатсионии 6D.KOA-019-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тавсия дода шавад.

Хулоса дар чаласаи кафедраи ҳуқуқшиносии факултети таърих, ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи А. Рӯдакӣ санаи аз 23 феввали соли 2026, №7 қабул гардид.

Иштирок доштанд: ҳамагӣ 19 нафар. Натиҷаи овоздихӣ: «тарafdор» 19 нафар, «зид» – нест, «бетараф» – нест.

Суратчаласа аз 23 феввали соли 2026, №7

Раиси чаласа:

Мудирӣ кафедраи ҳуқуқшиносии факултети таърих, ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи А. Рӯдакӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсент

Давлатзода Ш.Ш.

Котиби чаласа:

доктори фалсафа (PhD) аз рӯи ихтисоси сиёсатшиносӣ, дотсент

Файзов Р.Х.

Имзоҳои Давлатзода Ш.Ш. ва Файзов Р.Х.-ро тасдиқ мекунам:

Сардори Раёсати кадрҳои ва корҳои махсуси ДДК

«23» феввали 2026с

Давлатов М.А.

Суроға: 735360, ш. Кӯлоб,
Кӯч. С. Сафаров 16,
Тел.: (833-22)2-35-06,
факс: (33-22)3-35-06,
Почтаи электронӣ: info@kgu.tj,
сомонаи интернетӣ: www.kgu.tj